Kultuur

De beschaving als een dun laagje vernis

De Roovers smeden Joseph Conrad tot Demonen 3

Soms is teater letterlijk monnikenwerk: op zoek naar de schaarse toneelstukken van de vooral als romancier bekende Joseph Conrad, hadden de Roovers de grootste moeite om *The Secret Agent* te vinden, een weinig suksesrijk werk uit 1922. Een gedreven speurtocht bracht hen naar de universiteitsbibliotheek van Leiden. Daar bevond zich een zeldzaam teksteksemplaar dat echter niet verder opengevouwen mocht worden dan in een hoek van veertig graden. Er zat voor de Roovers niets anders op dan het boek met de hand over te schrijven. Toch besliste het gezelschap pas in een tweede faze om net van dat stuk een bewerking te maken: *Demonen 3*, dat vandaag in première gaat in het Leuvense STUC.

De Roovers zijn niet van een kleintje vervaard. Sinds Robby Cleiren, Sara De Bosschere, Luc Nuyens en aanvankelijk ook Tom van Dyck in 1994 afstudeerden aan het Conservatorium van Antwerpen, hebben ze zich op het oeuvre van Albert Camus en Fjodor Dostojewski gestort. Uit een konfrontatie tussen Dostojewski's *Boze Geesten* (ook wel vertaald als *Demonen*) en Camus' *Les Possédés* smeedden ze de voorstelling *De Bezetenen*, die geselekteerd werd voor het voorbije Theaterfestival. Nu komt Teodor Jozef Konrad Korzeniowski (1857-1924) aan de beurt, de in Oekraïne geboren Poolse auteur die zich als Joseph Conrad ontpopte als een van de grote vertellers uit de Engelse literatuur. Het meest tot de verbeelding spreekt Conrad als de auteur van donkere reisverhalen waarmee hij het westerse imperialisme ter diskussie durfde te stellen. Eén daarvan, *Heart of Darkness* (1899), inspireerde Francis Ford Coppola tot de film *Apocalypse Now*.

De eerste tekst van Conrad die de Roovers onder de vlag *Demonen 3* op de bühne wilden brengen, sloot aan bij de tematiek van *Heart of Darkness*: het kort verhaal *An Outpost of Progress* (1898), waarin twee Europeanen op een eenzame handelspost in Centraal Afrika zich wanhopig proberen vast te klampen aan het naïeve geloof in de vooruitgang. In de extreme werk- en levensomstandigheden van het andere kontinent brokkelen hun idealen af en steekt wederzijdse agressie de kop op. In de loop van het repetitieproces lieten de Roovers het idee varen om rond dit verhaal te werken. Robby Cleiren en Luc Nuyens, de twee kernleden van het kollektief die bij dit projekt betrokken zijn, leggen uit waarom: "Ook al onderscheidde Conrad zich van zijn tijdgenoten door andere kulturen op een nagenoeg gelijkwaardige manier in te schatten, van Afrikaanse schrijvers kreeg hij later veel kritiek op zijn paternalistische denken. Daar komt bij dat er in *An Outpost of Progress* een aantal zwarten voorkomt, waar we een metafoor voor hadden moeten vinden zonder in clichés te vervallen." Dus ging de tocht door het werk van Conrad verder, een manier van onderzoeken waar de Roovers een patent op lijken te hebben.

Uiteindelijk viel de keuze op *The Secret Agent*, in overleg met de vier andere akteurs die de Roovers voor deze voorstelling engageerden: Günther Lesage en Katrien Meganck van De Vereeniging, en Liesbet Jannes en Dimitri Leue, laatstejaarsstudenten aan het Conservatorium van Antwerpen. Net als bij De Bezetenen legden de Roovers ook voor deze voorstelling een roman en een teatertekst naast elkaar: Conrad baseerde zich voor zijn stuk immers op de gelijknamige roman die hij veertien jaar eerder publiceerde. Cleiren en Nuyens: "Conrad vond zichzelf een beter romancier dan toneelschrijver, en dat vinden wij ook. Zijn beschrijvingen zijn soms onwaarschijnlijk scherp, en dan is het wel jammer dat we die niet op het toneel kunnen zetten. Ze brengen wel een verbeelding op gang, in die zin dat we bijvoorbeeld voor de Dickensiaanse sferen die hij creëert, wel een teatrale vertaling proberen te vinden."

De Roovers: zoeken naar een manier om met de demonen om te gaan. *(Foto Tim Dirven)*

In *The Secret Agent* schetst Conrad het wedervaren van Mr Verloc, een dubbelspion die enerzijds voor de ambassade van een buitenlandse mogendheid in Londen werkt, en anderzijds vergaderingen met een groepje anarchisten belegt. Op zekere dag krijgt hij van de ambassade de opdracht om zijn groepering een aanslag te laten plegen op de sterrenwacht van Greenwich, op De Tijd zelf dus, als het ware. Bedoeling van de ambassade is een angstpsychose teweeg te brengen die de bevolking zal doen roepen om een repressievere aanpak. Voor Verloc luidt de aktie zijn persoonlijke ondergang in. Voor de Roovers is het stuk een nieuwe stap op een artistieke weg die de politieke en ethische vraagstukken niet schuwt: "Volgens Conrad worden de anarchisten aan de ene kant en de politiemacht en het gerecht aan de andere kant bepaald door eenzelfde konventionele moraliteit. Alleen de richting van de kracht is tegenovergesteld."

Ook al zou Conrad zich in *The Secret Agent* van zijn meest pessimistische zijde laten zien, de Roovers beschouwen dat niet onmiddellijk als iets negatiefs. Cleiren: "Conrad zegt dat de beschaving slechts een dun laagje vernis is. Daaronder tref je de demonen aan. Zodra je dat erkent, kun je een manier zoeken om ermee om te gaan, en dat is dan weer positief. Velen verdenken de jonge mensen van nu ervan een 'no-hope-generation' te zijn, maar dat is niet aan ons besteed."

Peter Anthonissen

De Roovers spelen *Demonen 3*: van 13 tot 15/11 in STUC (Leuven); op 17 en 18/11 in Monty (Antwerpen); op 20 en 21/11 in Vooruit (Gent); op 2/12 in CC Hasselt; op 4/12 in De Velinx (Tongeren); op 13/12 in De Schakel (Waregem); op 18 en 19/12 in De Warande (Turnhout); op 3/1 in Centrum Netwerk (Aalst); op 6/1 in PSK (Brussel); op 9 en 10/1 in De Biekorf (Brugge); op 11/1 in CC Strombeek-Bever.